

Bilginin Kalite Maliyetleri Açısından Değerlendirilmesi: Graf Zeppelin Örneği

Prof. Dr. Süleyman YÜKÇÜ

Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
suleyman.yukcu@deu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1514-5953>

Arş. Gör. Merve GÜLMEZ ÖZDEMİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
merve.gulmez@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7420-9657>

Özet

Hayatımızın her alanında yaşanacağı gibi tarihsel olaylarda da alınan kararların bazı getiri ve götürüleri bulunmaktadır. Kaliteli bilgiler ışığında verilen kararların yönetim muhasebesinde uygulama alanı olan karar analizleri ile incelenmesi yönetim muhasebesinin karar vericilere yardımcı olmak için sağladığı bir boyuttur. Yönetim muhasebesi aynı zamanda karar vericilerin alacağı kararlardaki getiri ve götürüleri hem parasal hem de parasal olmayan kıymetler ile değerlemektedir. Toplumsal olaylarda, özellikle savaşlarda verilen kararların maliyet yönetiminde uygulama alanı olan kalite maliyetleri açısından incelenmesi de karar analizlerine yeni bir bakış açısı kazandırabilir. Bu makalenin amacı Alman kuvvetlerinin ilk ve tek uçak gemisi olan Graf Zeppelin'in İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyet güçleri tarafından batırılması kararının kalite maliyetleri açısından değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Savaş Muhasebesi, Kalite Maliyetleri, Karar Verme Analizi

Makale Gönderme Tarihi: 25.11. 2022

Makale Kabul Tarihi: 20. 12. 2022

Önerilen Atıf:

Yükçü, S ve Gülmez Özdemir, M. (2022). Bilginin Kalite Maliyetleri Açısından Değerlendirilmesi: Graf Zeppelin Örneği, *İşletme Akademisi Dergisi*, 3 (4): 389-401

Journal of Business Academy

2022, 3 (4): 389-401

DOI: [10.26677/TR1010.2022.1130](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1130)

Dergi web sayfası: www.isakder.org

Evaluation of Information in Terms of Quality Costs: Example of Graf Zeppelin

Prof. Dr. Süleyman YÜKÇÜ

Dokuz Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Management, suleyman.yukcu@deu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1514-5953>

Research Assistant Merve GÜLMEZ ÖZDEMİR

Ondokuz Mayıs University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Management, merve.gulmez@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7420-9657>

Abstract

There are some advantages and disadvantages of the decisions taken in historical events as well as in all areas of our lives. Examining the decisions made in the light of quality information with decision analysis, which is the application area in management accounting, is a dimension that management accounting provides to help decision makers. Managerial accounting also evaluates the returns and losses in the decisions to be made by decision makers with both monetary and non-monetary assets. Examining the decisions made in social events, especially in wars, in terms of quality costs, which is the application area in cost management, can also bring a new perspective to decision analysis. The aim of this article is to evaluate the decision to sink the first and only aircraft carrier, Graf Zeppelin, by the Soviet forces after the Second World War, in terms of quality costs.

Keywords: War Accounting, Quality Costs, Decision Making Analysis

Received: 25.11. 2022

Accepted: 20. 12. 2022

Önerilen Atıf:

Yükçü, S ve Gülmez Özdemir, M. (2022). Evaluation of Information in Terms of Quality Costs: Example of Graf Zeppelin, *Journal of Business Academy*, 3 (4): 389-3

1. GİRİŞ

Bilginin değerini ona en çok ihtiyaç hissettiğimizde anlayabiliriz. Günlük yaşam bunun örnekleriyle doludur. Buna ilişkin aşağıdaki yaşanmış veya yaşanma ihtimali olan olaylardan yararlanılabilir.

Bir kaza sonucu vücutta hissedilen ağrının nedenini çekilecek röntgen filminin görüntüsü belirler. Filmden elde edilecek **bilgi** ile kırık/çıkık tedavisi başlar. Kullanılması gereken ilacın cinsi ve dozunu kan/idrar tahlillerinin sonucunda ulaşılabilecek bilgi belirler.

Macera filmlerinde veya gerçekte ne kadar yaşanmışsa; yerleştirilmiş olan saatli bombanın imhasında kesilmesi gereken kablonun rengi **bilgisi** hedefteki değerin (şehir, köprü, insan, lider) kurtarılması için ne paha biçilmez değerdedir.

Tarımsal faaliyette toprak veya bitki türü için doğru gübre ve ilacın tespiti **bilgisi** hasatın birkaç kat artması ve emeklerin karşılığının alınması anlamına gelmektedir. Aksi olduğunda bütün ürünün kaybedilmesi ile harcanan emek ve maliyetler boşa gidebilmektedir.

Pandemi nedeniyle hemen herkes Covid-19 aşıları olmaktadır. Seri halde yapılan bu aşılar farklı kişiler tarafından ve farklı isimlerde üretildi. Bu aşılar insan sağlığını Covid-19'a karşı koruyor mu? Zarar mı veriyor? Çok emin değiliz. Birçok kişi aşı olmadığı için veya olduktan sonra kalp rahatsızlığı vb. nedenlerle vefat etti. Aşıların koruyucu veya zarar verici özellikte olup olmadığı **bilgisine** sahip değiliz. Risk alıp aşı oluyoruz.

Ünlü Sırp tenisçi Djokovic aşı olmanın kendi vücuduna zarar vereceği **bilgisi** verildiği için aşı olmayı reddetti. Bu nedenle Avustralya Açık turnuvasında ülkeye giriş izni alamadı. Turnuvaya katılamadı. Bu bilgi nedeniyle turnuvada derece yapma ihtimali ve çok önemli para ödülü kazanma fırsatını kaçırmayı göze aldı.

Rusya, İkinci Dünya Savaşı sırasında savaş sanayi, teknikleri ve yöntemleri başarısı konusunda **bilgi** edinebilmek için birçok maddi fedakarlığa katlanmıştır. Almanların üretmeye başladığı uçak gemisi Graf Zeppelin'i önce kurtarıp, yüzdürüp, çekerek etkili silahlar ile nasıl batırabileceğini test etmiştir. Gemiye birkaç kez bombalayarak bir uçak gemisi nasıl etkili şekilde batırılır bilgisini üretmeye çalışmıştır. Gemiye batırmıştır. Uçak gemisinin batırılış bilgisi çok pahalıya mal olmuştur.

Konuya Almanya açısından bakacak olursak; inşasının tamamlanacağı ve savaşta kullanılabileceği **bilgisine** sahip olmadan çok önemli bir savaş-uçak gemisinin inşasına başlamışlardır. Bu gemiyi tamamlayamamışlar, önemli yatırım maliyetine katlanmışlar ve bu değerlerin tümünün kaybedildiği gibi; yarım kalan gemi rakiplerinin uçak gemisi batırma testine araç olmuştur. Rusların önemli bir askeri bilgi edinmelerine istemeden yardımcı olmuşlardır. Batırılan gemi hala Baltık Denizi'nin dibindedir.

Bu makalenin amacı, Graf Zeppelin uçak gemisinin inşası ve batırılması ile ortaya çıkan durumu Almanya ve Rusya açısından analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda, konunun kalite maliyetleri açısından değerlendirilmesi, vakanın önemini bundan sonra yaşanabilecek benzer kararlar için okuyucuların ve ilgililerin dikkatine sunmak hedeflenmiştir.

2. BİLGİ

Locke bilgiyi, bilen ile bilinen arasında kurulan bir ilişkinin ürünü olarak ifade etmiştir. Nickols ise (2010) genel olarak bilgi kelimesini 'bilme durumu' ve 'birtakım şeyleri yöntem, ilke ve

teknikler kullanılarak anlamak ve kavramak' olarak tanımlamıştır. Öte yandan Demirsoy'a (1995) göre bilgi, "her yerde, aynı koşullarda, tekrarlandığında aynı sonucu veren, toplumsal kimliğine bakılmaksızın herkesin gereksinimi olan ve en önemlisi, yeni bilgi ve becerilerin hem temel taşı oluşturan hem de o bilgi ve becerilerin geliştirilmesini sağlayan öğreti" olarak tanımlanmaktadır. Alakuş'a (1991) göre bilginin altı belirgin özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler; bilginin niceliği, bilginin içeriği, bilginin yapısal özelliği, bilginin niteliği, bilginin dili ve bilginin edinim süreci olarak tanımlanmıştır.

Bilgi, insanlığın yaradılışından bu yana kullanılan ve her türlü alanda ihtiyaç duyulan bir kavram olup zamanla bilgi türleri ortaya çıkmıştır. Bahse konu bilgi türleri ise; doğal bilgi, bilimsel bilgi, felsefi bilgi, teknik bilgi, dini bilgi, teknolojik bilgi ve sanatsal bilgi olarak sınıflandırılabilir. Küresel rekabetin yoğun olduğu ve 'bilgi çağı' olarak da adlandırılan günümüzde, teknolojik ve bilgisayar kaynaklı bilgi gibi bilgi türleri de hızla artmaktadır.

2.1.Bilginin Önemi

Antik çağlardan günümüze düşünürler, bilgi ve felsefe olguları üzerine pek çok görüşe sahip olmuştur. Düşünürlerin görüşlerini şekillendiren temelde merak ve sorgulama ihtiyacıdır. Platon bilmenin ne olduğunu ve bilginin bilen için ne olduğunu anlamaya çalışmıştır. Locke, bilginin insan anlayışı üzerindeki işleyişine odaklanmıştır. Kant ise insanın bilgiyi anlama koşullarını incelemiştir (Steup ve Neta, 2005: 1). Tüm bu büyük düşünürler aslında bilgiyi, bilginin özünü, kaynağını, koşullarını, sınırlarını, gelişimini ve insana olan etkisini vb. aramışlardır.

Bilginin felsefesi ile ilgilenen epistemoloji de bilgiyi inceler ve bilgi sahibi olmanın doğasını ortaya çıkarmayı amaçlayarak bilgiyi anlamaya çalışır (Hetherington, 2019: 6). Külçü'ye (2000) göre ise epistemoloji "Bilginin kaynağı üstüne savlar ileri süren; usçuluk, duyumculuk, sezgicilik ve deneycilik vb. gibi alanlarda tanımlanmaya çalışılmıştır. Yukarıda söz edildiği gibi epistemoloji genel olarak bilme olgusuyla bilme olayını inceler. Bilgi anlamına gelen "episteme" deyimiyse, bilim anlamına gelen "logos" deyiminin birleşmesinden oluşmuştur." Bilimsel düşünce ve araştırmalarda bilgiye ulaşmak için izlenen yolların hepsi kaliteli bilgi elde etme çabasına ve bilgi felsefesi olan epistemolojiye dayanmaktadır.

2.2.Bilginin Değeri

Bilginin değeri epistemolojinin ilgilendiği en önemli konulardan biri olup bilginin değeri, bilginin kaynağı ve bilgiyi elde eden insan ile birlikte ele alınmalıdır. Bu noktada bilginin değeri ele alınırken doğruluk ve yetkinlik kavramlarının anlaşılması gerekmektedir (Yıldız, 2017: 7-8). Değerli bilginin elde edinimi sırasında insan faktörünün önemli olmasının sebebi duygusal açıdan her şeye açık olan insanoğlunun hırslı, manipüle olabilen ve çıkar ilişkisi gözetebilen bazı özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada bilgiye ulaşan insanın objektif olması esastır.

Diğer bilimler gibi tarih bilimi de bir bilgi sistemidir dememiz yanlış olmaz çünkü, geçmiş zamanlarda yaşanmış olayları objektif olarak neden sonuç ilişkisiyle ve nesnel kanıtlara dayanarak ortaya çıkarılan bilgiyi, bilgi kullanıcılarına aktarır. Kendine has bilimsel yöntemler ile tarihteki olgu ve nesneleri inceleyerek tarihsel bilgiye ulaşan bu bilim dalı bahsi geçen çağdan, bilgiyi oluşturan insana kadar birçok faktörden etkilenir. Güzel (2014) tarih biliminde hakikatin peşine düşmenin "doğruluk, dürüstlük, onurlu olma, güvenilir olma, ahlaksal bakımdan sağlamlık, çıkar ile tutkuların arınma, tarafsızlık" vb. birtakım entelektüel yetenekleri ve moral nitelikleri gerektirdiğini belirtmiştir.

Tarihsel bilginin en önemli özelliklerinden birisi de kuşkusuz ki tarihsel olgular için genelleme yapılamayacağıdır. Tarihteki her olay ve kişi kendine özgü ve tektir. Bundan dolayı ortaya çıkan bilgi de yeganedir ve öğreticidir. Tarih bilimi ile elde edilecek bilgi birikimi insanların yaşam tarzını ve kararlarını yönlendirmiştir. Tarihten edinilen değerli bilgiden nasıl yararlanılacağı da bir başka önemli konudur.

Dolayısıyla devletlerde, örgütlerde, işletmelerde, kişilerde zafer ve başarı getiren her zaman değerli bilgiye sahip olunması, onun etkin ve doğru kullanılabilmesi olmuştur. Örneğin Rusların Graf Zeppelin uçak gemisini batırmaları; herhangi bir savaş durumunda, uçak gemisine sahip bir donanmayla karşı karşıya kaldıklarında nasıl bir saldırı ve savunma gerçekleştireceklerini tecrübe etmelerini sağlamıştır. Sonuçta uçak gemisi batırma bilgisi her yerden öğrenebilecekleri bir bilgi değildi ve ortaya çıkan fırsatları değerlendirerek ve maliyetlere katlanarak bu değerli bilgiyi edindiler. Edinilen bu bilgiyi etkin ve doğru kullanmak savaş durumunda Ruslar için büyük bir rekabet üstünlüğü sağlayacaktır.

3.BİLGİNİN MALİYETİ

Laudon'a göre (2005) göre bilginin kaliteli olabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlar; doğruluk, ilgililik, tamlık, doğru zamanlılık, ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik, güvenilirlik ve etkin maliyet oluşturmaktır. Örgütlerin çeşitli bilgi sistemleri için bilgi üretirken bu özellikleri gözetenek bilgi edinme sürecini gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Etkin maliyet, bilginin değerli olabilmesi için katlanılan her türlü gider ve kullanılan kaynak toplamının bilginin sağlayacağı toplam faydadan az olmasını gerektirir. Yönetimler, organizasyondaki bilgi sistemlerinin pek çok maliyetini ve faydasını ölçmekte zorlanabilirler. Sistemlerin birbiriyle etkileşimi ve karmaşıklığı arttıkça daha az somut ve daha fazla soyut faydalar üretilebilir. Maddi olmayan bu faydaları ve maliyetleri fiyatlandırmak için standart bir yöntem yoktur. İşletmeler bilgi sistemlerinin faydalarını ve maliyetlerini belirlemek için sadece finansal kriterler kullanırlarsa önemli fırsatları kaçırmaları. Bununla birlikte maddi olmayan faydaları da gereğinden fazla artırırlarsa kötü yatırım kararları verebilirler (Laudon, Laudon, 2005: 756).

Bilgiyi kullanacak kişiler bilgiyi toplama, düzenleme ve kullanma maliyeti ile bu bilgiler doğrultusunda daha doğru kararlar alınmasının sağlayacağı faydaları karşılaştırmalıdır. Bazı durumlarda elde edilecek bilgi onu sağlarken katlanılacak maliyetlere değmeyebilir (Rappaport, 1983: 174). Yani bilgiye ulaşırken oluşacak marjinal maliyetlerin marjinal faydayı aşmaması beklenir. Ulaşılabilecek bilginin istatistiksel olarak verilen kararda ne gibi sonuçlar doğuracağı karar analizi yöntemleri ile ölçülebilir.

İkinci dünya savaşının bitmesiyle galip olan devletlerden Sovyetler Birliği savaş ganimeti olarak el koyduğu Graf Zeppelin'i yüzdürme, çekme, batırma gibi maliyetlere katlandı. Uçak gemisini donatarak kullanıma kazandırsaydı ek maliyet olarak donatma maliyetine katlanacaktı. Uçak gemisini hurda olarak değerlendirseydi ise sökme ek maliyetine katlanacaktı. Tüm bu maliyetler düşünüldüğünde Ruslar bazı maliyetlere katlanarak gemi ile ilgili kararlarını verdiler ve uçak gemisini Baltık denizinin soğuk sularına gömdüler. Uçak gemisinin donatılarak değerlendirilmesinden elde edilecek fayda ne yazık ki elde edilememiştir. Aynı zamanda hurda olarak satılsaydı elde edilecek gelir de böylece oluşmamıştır. Rusların uçak gemisi batırma bilgisine sahip olmalarına rağmen karşılığında büyük bir maliyete katlandığı söylenebilir.

4.KALİTE MALİYETİ

Karl Albrecht kalite kavramını “Bir nesnenin ya da deneyimin, bir gereksinimi karşılama, bir sorunu çözme ya da birine bir değer katma derecesinin ölçütü” olarak tanımlamıştır. Amerikan Kalite Kontrol Derneği ise kalite kavramını “Bir mal ya da hizmetin belirli bir gerekliliği karşılayabilme yeteneklerini ortaya koyan karakteristiklerinin tümü” olarak ifade etmiştir. (Yükçü, 1999: 3).

Kalite maliyeti ise “meydana gelebilecek hataları önlemek amacı ile yürütülen faaliyetlerin, planlı kalite muayenelerinin ve mamulün üretim esnasında veya müşteriye tesliminden sonra görülen hataların sonucunda ortaya çıkan maliyetlerdir”. Kalite maliyetleri aynı zamanda kalite yetersizliğinden kaynaklandığı için kalitesizlik maliyetleri olarak da adlandırılabilir (Yükçü, 1999: 90).

İsrafi önleyerek maliyetleri azaltmak için kalite maliyetlerinin bazı ilkelerinden faydalanılır. Bunlar; mamul için değer yaratmayan işlemleri ortadan kaldırmak, bir işi ilk seferde doğru yapmak ve bu gelişimi sürdürmektir (Hacırustemoğlu ve Şakrak, 2002: 142). Kalite maliyetlerinin ölçümünde bazı kalite maliyetleri ölçülebilir nitelikteyken bazı maliyetleri ölçmek olanaksızdır. “Müşteri kaybı, piyasa kaybı, imaj kaybı, güven kaybı” ölçülemeyen kalite maliyetlerindendir (Yükçü, 1999: 92).

Kalite Maliyetlerinin Sınıflandırılması

Kalite maliyetleri ile ilgili ilk çalışma J.M. Juran tarafından 1951 yılında yapılmıştır. 1956 yılında Feigenbaum kalite maliyetini Önleme, Ölçme-Değerlendirme, İç Başarısızlık ve Dış Başarısızlık olmak üzere gruplara ayırmıştır (Atış ve Şener, 2017: 172). Gürdal’a (2007) göre önleme maliyetleri ve ölçme-değerleme maliyetleri kalite kontrol standartlarına uygunluk maliyetlerini ifade ederken, içsel ve dışsal başarısızlık maliyetleri ise uygunsuzluk maliyetlerini ifade etmektedir.

Önleme Maliyetleri

Önleme maliyetleri üretimde veya mamulü tüketecek olan tüketicinin talep ettiği şartlara uygunluğu sağlamak amacıyla kalite sisteminin kurulması ve yönetilmesi ile ilgilidir. Önleme maliyetlerinin artışı ile başarısızlık maliyetleri azaltılabilir (Gürdal, 2007: 185). “Kalite planlaması, kalite ölçüm ve test ekipmanlarının geliştirilmesi, kalite değerlemesinde kullanılan ekipmanların kalibrasyonu ve bakımı, tedarikçi garantisi, kalite eğitimi, kalite denetimi, kalite bilgilerinin raporlanması ve kalite iyileştirme programları” gibi çeşitli maliyetler önleme maliyeti unsurlarındandır (Gürdal, 2007: 186).

Ölçme- Değerlendirme Maliyetleri

Ölçme-değerlendirme maliyetleri mamulleri istenen kalite seviyesine getirmek için katlanılan maliyetlerdir. Bu maliyetler üretimde girdi, çıktı, yarı mamuller ve mamullerin incelenmesi, test edilmesi için katlanılan maliyetlerdir. Kusurlu mamuller için katlanılan ve yeniden muayene sonucunda ortaya çıkan maliyetler bu kapsamda değerlendirilmemektedir (Yükçü, 1999: 100). “Üretim öncesi doğrulama, teslim alma (kabul) muayenesi, laboratuvar kabul testi, muayene esnasında kullanılan malzemeler, test ve muayene sonuçlarının analizi, alan başarı testi, izin ve tasdikler, stok değerlemesi, kayıt tutma” gibi maliyetler ölçme-değerlendirme maliyeti unsurlarındandır (Gürdal, 2007: 187).

Başarısızlık Maliyetleri

İçsel başarısızlık maliyetleri mamulün tüketiciye teslim edilmesinden önce üretim organizasyonunun istenen kalite düzeyine ulaşamamasında ortaya çıkan maliyetlerdir (Gürdal, 2007: 188). İçsel başarısızlık maliyeti olarak ortaya çıkan maliyet unsurları “Artıklar, yerine koyma, yeniden üretme ve tamir, problemlerin giderilmesi, kusur /başarısızlık analizi, muayene ve test tekrarı, taşeronun hatası, değişim izinleri ve imtiyazlar, kalite uygunsuzluğundan doğan kazanç kaybı, zaman kayıpları” şeklinde sıralanabilir (İçerli, 2020: 56-59).

Dışsal başarısızlık maliyetleri ise mamulün tüketiciye teslim edilmesinden sonra ortaya çıkan maliyetlerdir. Dışsal başarısızlık maliyetleri mamulün sevki veya hizmetin sunulmasından sonra ortaya çıkmaktadır (Gürdal, 2007: 189). “Şikayetler, garanti süreci içinde yerine getirilen yükümlülükler, kabul edilmeyen ve iade edilen mamuller, uzlaşma, satış kaybı, müşteri ile temas sağlama maliyetleri, mamul sorumluluğu” gibi maliyetler de dışsal başarısızlık maliyeti unsurlarındandır (İçerli, 2020: 60-62).

Toplam kalite yönetimi olarak ortaya çıkan ve kalite maliyetlerini içeren yönetim anlayışı sadece üretim sürecinde değil genel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde bilginin işlenerek birtakım çıktılara ulaşılması ve bunun sunulmasını gerektiren alanlara evrilebilir. Kalite maliyetleri bilgiyi kullanarak bir karar alan ve bu kararı uygulayan kişi ve kurumlarca da kullanılabilen çağdaş bir yaklaşım olarak düşünülebilir.

5. GRAF ZEPPELİN

Graf Zeppelin, Almanya’nın İkinci Dünya Savaşında düşmanlarına güç gösterisi olarak inşa ettiği uçak gemisidir. Graf Zeppelin Almanlar açısından hiçbir zaman tamamlanamamış ve asıl amaç için kullanılamamıştır. Rakipleri Ruslar Graf Zeppelin’i ele geçirmiştir. Birçok amaç için kullanılabilecekken, “uçak gemisi nasıl batırılır?” sorusuna cevap bulabilmek için havadan ve denizden bombalayarak batırmışlardır. Graf Zeppelin hala Baltık denizinin dibinde bulanık sulara yatmaktadır. Rusların attığı bombaların hasarı gövdesinde açıkça görünmektedir.

Aşağıda Graf Zeppelin’in yaşadıkları ve Almanlar ile Ruslara sağladığı maliyet ve faydalar kalite maliyetleri varsayımı altında incelenecektir.

5.1.Graf Zeppelin İnşası

Graf Zeppelin uçak gemisinin inşasına 1935 yılında başlandı. İnşası bitmemiş olan Graf Zeppelin uçak gemisi 8 Aralık 1938’te politik seçkinlerin katıldığı bir törenle denize indirildi ve inşası devam etti (Faulkner, 2012: 510). ABD ve Japon uçak gemileri yüzen hava üsleri olarak kullanılırken Graf Zeppelin uçak taşıyan bir savaş gemisi olarak 33.550 ton ağırlığında, 262 metre uzunluğunda ve dört türbin motoruna sahip olacak şekilde tasarlanmıştı (Naval Encyclopedia, 2017). Graf Zeppelin 43 adet savaş uçağı kapasitesi ve 1750 personelle 9200 millik bir menzile ulaşabilecekti. Almanların ilk ve tek uçak gemisi, gövdesi ve yanları zırh çeliği ile kaplanmış, üzerinde 15 cm çapında 16 adet top, 10,5 cm çapında 12 adet top ve 50 adet uçaksavar olan aynı zamanda uçak taşıyabilen bir savaş gemisiydi (Fontenoy, 2006: 244). Üst hangar güvertesinde raylı bir sistemle hareket ettirilen troyler üzerinde uçakları fırlatan basınçlı hava mancınıkları bulunan bu uçak gemisi karmaşık bir uçak taşıma sistemine sahipti. Çok zırhlı olduğu için uçak taşıma kapasitesi azdı ve taşıyacağı uçakların gemiye göre modifiye edilmesi gerekiyordu (Larges, 2018).

1939 yılına kadar Graf Zeppelin %85 oranında tamamlanmış ve çoğu teçhizat kurulmuştu fakat yüzey gemileri ve denizaltıların inşası Graf Zeppelin'i yavaşlattı. 1940 yılında uçak gemisi inşasının durdurulmasına karar verildi ve üzerindeki ekipman sökülerek kıyıların korunması için Norveç'e gönderildi. Zaman zaman Hitler uçak gemisi inşasına tekrar başlamak istese de yetersiz kaynak nedeniyle başlanamadı ve 1943'te tüm donanma inşaları tamamen durduruldu. (Faulkner, 2012: 513) İnşası durdurulan uçak gemisi Oder nehrine çekilerek yüzer depo olarak kullanıldı (Kuzin, vd., 2008: 161).

5.2.Graf Zeppelin'in Tamamlanamama Nedenleri

II. Dünya Savaşı, savaş gemisi çağının sona erdiği ve uçak gemisi çağının başladığı deniz gücünün evriminde bir geçiş aşaması olarak görülüyordu (Kennedy, 2011: 231). Dolayısıyla gökyüzünün egemenliği okyanusların kontrolü için bir ön koşul haline gelmişti. Fakat I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılan Almanya o dönemde etkili bir deniz havacılığı geliştirememiştir. Bu durum birkaç nedene bağlanabilir. Bunlardan ilki I. Dünya Savaşı sonrası İttifak Devletleri ile Almanya arasında imzalanan Versay Antlaşmasının Almanya'nın askeri havacılığı sürdürmesini yasaklamasıydı. Bir diğer neden ise Alman deniz havacılığının kontrolü için Alman donanması (Kriegsmarine) ile Alman Wehrmacht birliklerinin (Luftwaffe) rekabetiydi (Daley, 2001: 338). Bu iki kurum arasındaki rekabet Hava Kuvvetler Başkomutanı Hermann Göring'in hava kuvvetlerini deniz donanmasından üstün görerek ve Hitler ile olan yakınlığını kullanarak hava kuvvetlerini kayıran tavrından ileri geliyordu. Alman deniz havacılığının gelişmemesindeki diğer nedenler ise iki savaş arası dönemde uçak gemilerinin rolünün görmezden gelinmesi ve Almanya'nın bu teknolojik gelişmelere ayıracak kaynak ve fırsatlarının bulunmamasıydı (Faulkner, 2012: 493).

İlerleyen dönemlerde değişen uluslararası iklimin bir sonucu olarak 1932'de Alman Meclisi yeniden silahlanma planını kabul etti. Plana göre 1934 yılında deniz havacılığının yaratılması ve bir uçak gemisinin tamamlanması öngörülmüştür. Fakat 1933'te Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelmesiyle İngiltere ile olan ilişkilerini tehlikeye atmamak için başlangıçta bu plan sınırlandırıldı. Daha sonra siyasi kısıtlamalar giderek gevşetildi ve donanmaya daha çok kaynak ayrıldı. Uçak gemilerinin baş tasarımcısı olan Wilhelm Haderer donanmanın uçak gemisi yapmada bilgi eksikliği olduğunu belirtmesinin üzerine 1933'ten itibaren ateşeler görevlendirilerek yabancı kaynaklardan bilgi edinilmesi amaçlandı. 1935 yılı boyunca Alman ve Japon donanmaları arasında etkileşim yaşandı ve uçak gemisi ve inşası hakkında bilgiler edinildi. (Faulkner, 2012: 496-502).

5.3.Graf Zeppelin'in Kaybedilmesi

Savaşın bitimi ve Almanya'nın mağlup edilmesi üzerine Sovyet kuvvetleri, kontrolünde bulunan Alman topraklarındaki tüm donanıma el koymuş ve Sovyetler Birliği'ne götürme kararı almıştı. Graf Zeppelin Sovyet güçleri tarafından fark edildiğinde, gemide bulunan mürettebat gemiyi Ruslara teslim etmemek için gemiye yerleştirilmiş bombaları patlatarak, türbinleri, elektrik hatlarını ve asansörleri kullanılamaz hale getirmiş ve uçak gemisinin sığ sularda batmasına neden olmuştur. Daha sonra Sovyetler Birliği kuvvetleri batan Graf Zeppelin uçak gemisinin içindeki suları dışarı pompalayarak gemiyi şu an Polonya sınırında bulunan Swinemünde sınırına çekti (Kuzin, vd., 2008: 163).

Graf Zeppelin Sovyetler Birliği donanması tarafından yüzer hale getirilerek kullanılmak istense de Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin itirazları sonucu kullanılamadı. 1947 yılında Graf

Zeppelin Baltık Denizi açıklarında uçak gemisi batırma eğitimi adı altında havadan ve denizden bombalanarak batırıldı (Kuzin, vd., 2008: 163). Rus donanmasının uçak gemisi batırma eğitimi amacıyla denizin derinlerine gömülen Graf Zeppelin, 2006 yılında Polonyalı petrol şirketi Petrobaltic tarafından petrol arama faaliyetleri sırasında bulunmuştur (Naval Encyclopedia, 2017).

6.RUSYA AÇISINDAN GRAF ZEPPELİN'İN BATIRILMASININ MALİYET ANALİZİ

Graf Zeppelin'in batırılması aşağıdaki biçimde yönetim muhasebesi yaklaşımıyla analiz edilebilir.

Tablo 1. Rusya Açısından Graf Zeppelin'in Maliyet Analizi

Ruslar Açısından	Batırıldı	Uçak Gemisi Olarak Değerl.	Hurda Olarak Değerl.
Getiriler (Avro)			
A- Parasal Getiriler			
1- Uçak Gemisi Değeri (33.550 Ton x 750£)	-	32.711.250	25.162.500
B- Parasal Olmayan Getiriler			
1- Uçak Gemisine sahip olma Gururu	YOK	VAR	YOK
2- Prestij	YOK	VAR	VAR
3- Başka Silah İmalatı	YOK	YOK	VAR
4- Gemi Batırma Bilgisi	VAR	YOK	YOK
GETİRİ TOPLAMI	-	32.711.250	25.162.500
Maliyetler			
A- Parasal Maliyetler			
1- G.Z. Yüzdürme Maliyeti	1.000.000	1.000.000	1.000.000
2- G.Z. Çekme Maliyeti	100.000	100.000	100.000
3- G.Z. Batırma Maliyeti	10.000.000	YOK	YOK
4- G.Z. Donatma Maliyeti	YOK	30.000.000	YOK
5- G.Z. Sökme Maliyeti	YOK	YOK	2.000.000
B- Parasal Olmayan Maliyetler			
1-G.Z.'yi Ekonomik Değerlendirememesi	VAR	YOK	YOK
2- Prestij Kaybı	VAR	YOK	YOK
MALİYETLER TOPLAMI	11.100.000	31.100.000	3.100.000
NET KAR	(11.100.000)	1.611.250	22.062.500

Ruslar açısından uçak gemisinin kullanılması seçeneği hurda olarak değerlendirilmesine karşın çok daha az karlı çıkmıştır. Uçak gemisinin batırılmasının açtığı zarar da tabloda 11.100.000 Avro

olarak görünmektedir. Uçak gemisi için en karlı seçeneğin hurda olarak değerlendirilmesi 22.062.500 Avro olarak kar sağlayacaktır.

Kalite Maliyetleri Açısından Değerlendirme

Yukarıdaki tabloda gelir tutarları günümüz fiyatları ile tahmin edilerek oluşturulmuştur. Ruslar “uçak gemisi batırma bilgisini” çok değerli bulduklarından gemiyi havadan ve denizden bombalayarak batırmışlardır. Geminin uçak gemisi olarak Ruslar tarafından kullanılmasına ABD ve İngiltere karşı çıkmıştır. Karşı çıkılmasına karşın bu seçenek gerçekleştirilebilirdi.

Maliyetler tamamen tahmine dayanmaktadır. En karlı seçenek geminin hurda olarak değerlendirilmesi çıkmıştır. Ancak bu seçeneğin büyük bir getirisi yoktur.

Uçak gemisi olarak değerlendirildiğinde seçenek başa başa yakın, çok az karlı olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu seçeneğin Ruslara uçak gemisi sahibi olma gibi bir gurur yaşatacağı unutulmamalıdır.

Batırma seçeneği çok zararlı çıkmıştır. Tercih edilmemesi gerekir gibi geliyor. Ancak bu seçenek Ruslara uçak gemisinin nasıl batırılacağı bilgisini sağladığı için çok değerli bulunmuş ve uygulanmıştır. Daha sonraki savaşlarda Rus ordusu bu bilgiyi kullanacaktır. Rusların bu maliyete katlanması kalite maliyetleri açısından bir önleme maliyeti olarak düşünülebilir. Bu bilgi ile sonraki savaşlarda rakibin (düşmanın) uçak gemileri ile çok daha rahat biçimde baş edip, batırabileceklerdir. Başarısızlık maliyetlerini (savaş zararı) önleyebileceklerdir.

7.ALMANYA AÇISINDAN GRAF ZEPPELİN’İN MALİYET ANALİZİ

Graf Zeppelin’in tamamlanması/ tamamlanamaması seçenekleri yönetim muhasebesi açısından aşağıdaki gibi analiz edilebilir.

Tablo 2. Almanya Açısından Graf Zeppelin’in Maliyet Analizi

Almanlar Açısından	G.Z. Tamamlansaydı	G.Z. Tamamlanamadı
Getiriler (Avro)		
A- Parasal Getiriler		
1- Uçak Gemisi Değeri	100.000.000	YOK
B- Parasal Olmayan Getiriler		
1- Uçak Gemisine sahip olma Gururu	VAR	YOK
2- Prestij	VAR	YOK
3- Savaş Başarısı	VAR	YOK
GETİRİ TOPLAMI	100.000.000	YOK
Maliyetler		
A- Parasal Maliyetler		
1- G.Z. Üretim Maliyeti	40.000.000	40.000.000
2- Silah Donanım Maliyeti	20.000.000	20.000.000
3- Fizibilite Çalışmaları	1.000.000	1.000.000
B- Parasal Olmayan Maliyetler		
1- Uçak Gemisine Sahip Olamama Maliyeti	YOK	VAR
2- Prestij Kaybı	YOK	VAR

3- Hurdayı Düşmana Kaptırma	YOK	VAR
4- Değerli Bilgiyi Düşmana Kaptırma	YOK	VAR
MALİYETLER TOPLAMI	61.000.000	61.000.000
NET KAR	39.000.000	(61.000.000)

Almanlar açısından Graf Zeppelin'in tamamlanması durumundan 39.000.000 Avro kar sağlanacakken uçak gemisinin tamamlanamaması durumunda 61.000.000 Avroluk bir zarar gerçekleşmiştir.

Kalite Maliyetleri Açısından Değerlendirme

Konu Almanya açısından değerlendirildiğinde Graf Zeppelin'in tamamlanmamış olması önemli bir zarara neden olmuştur. Parasal kayıpların, zararların yanında parasal olmayan kayıplar ve zararlar daha büyük olmaktadır.

Almanya Graf Zeppelin üzerine birçok silah monte etmiş, projenin büyük bir kısmını (%85 oranında) tamamlamış olmasına karşın gemiyi ordunun emrine verip kullanıma sokamamıştır. Bunun en büyük nedeni o tarihteki Almanya açısından kaynakların tükenmiş olması, savaşın kaybedilmeye yüz tutmasıdır. Gemiye montaj yapılan silahlar sonradan sökülüp Danimarka'ya savunma amacıyla götürülmüştür.

Ortada büyük bir başarısızlık maliyeti vardır. Toplam başarısızlık maliyeti (39.000.000 + 61.000.000) 100.000.000 Avro görünmektedir. Üzerine parasal olmayan başarısızlık maliyetini de eklemek gerekir.

Bu başarısızlık maliyetlerinin en büyük nedeni planlama ve fizibilite çalışmalarının zamanında ve yeteri kadar iyi yapılmaması sonucu önleme faaliyetleri yeterli olmamış veya yeterli önleme maliyetine katlanılmamış olmasındandır.

8.SONUÇ

Kalite maliyetleri, faaliyetlerde ortaya çıkabilecek sonuçları önleme, ölçme-değerlendirme ve başarısızlık maliyetleri olarak nitelendirerek yönetim muhasebesinin uygulanması ve kararların sağlıklı şekilde alınması için kullanılan yaklaşımlardandır. Başarılı kararlar verilebilmesi için kullanılan maliyet yönetimindeki çağdaş yaklaşımlardan olan kalite maliyetlerinin bir uçak gemisi inşa etme veya batırma durumunda nasıl şekilleneceği aktarılmaya çalışılmıştır.

Graf Zeppelin uçak gemisi inşası Almanlar açısından tamamlanıp donanmaya katılamadığı için bir başarısızlık maliyetidir. Uçak gemisi yapma kararı alındıktan sonra yeterince önleme maliyetlerine katlanarak uçak gemisinin donanmaya katılması sağlanabilirdi. Fakat önleme maliyetleri yetersiz gelmiş ve sonucunda başarısızlık maliyetleri ortaya çıkmıştır. Uçak gemisi inşası tamamlansaydı Ruslar açısından elde edilebilecek parasal ve parasal olmayan birçok getiri kaybedilmiş olurdu.

Ruslar açısından bakıldığında ise incelenen karar analizinde Sovyet donanmasının uçak gemisini batırma kararı vermesi bir önleme maliyeti olarak açıklanabilir. İlerde ortaya çıkabilecek bir savaş tehlikesinde Rus donanması savaşlarda üstünlük sağlayan bu devasa uçak gemilerini nasıl batıracakları bilgisine çoktan ulaştılar. Bu değerli bilgiye sahip olmak için büyük bir önleme maliyetine katlandılar. Karşılığında elde edecekleri getirinin çok daha büyük olacağını

bekleyerek yani başarısızlık maliyeti oluşmayacağını düşünerek büyük bir önleme maliyetine katlandılar.

Sonuç olarak hem yaşıntımızda hem de tarihsel olaylar incelendiğinde yönetim muhasebesinde faydalanılan karar verme analizlerinden söz etmek mümkündür. Değerli bilgilerin kullanılarak verildiği kararlar farklı açılardan ele alınabilir. Maliyet yönetimi ve kalite maliyetleri açısından bakmak da bu açılardan sadece bir tanesidir.

KAYNAKÇA

- Alakuş, M. (1991). Bilgi Toplumu, Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Yayınları
- Atış, C. ve Şener, Z. (2017). Üretim İşletmelerinde Kalite Maliyetlerinin Paf Modeline Göre Sınıflandırılmasının Önemi, *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 14 (3), 171-182.
- Daley, J. (2001). Hitler's Northern War: The Luftwaffe's Ill-Fated Campaign, 1940–1945, University Press of Kansas, 338.
- Demirsoy, A. (1995). Son İmparatora Öğütler Bilgi Toplumu, Ankara: Meteksan Yayınları.
- Faulkner, M. (2012). The Kriegsmarine and The Aircraft Carrier: The Design and Operational Purpose of The Graf Zeppelin, 1933–1940. *War In History*, 19 (4), 492-516.
- Fontenoy, P. E. (2006). Aircraft Carriers: An Illustrated History of Their Impact, California: ABC-CLIO Press, 244-245.
- Grządziel, A. (2020). Using Remote Sensing Techniques to Document and Identify The Largest Underwater Object of The Baltic Sea: Case Study of The Only German Aircraft Carrier, Graf Zeppelin. *Remote Sensing*, 12 (24), 4076.
- Gürdal, K. (2007). Maliyet Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Hacırustemoğlu, R., ve Şakrak M. (2002). Maliyet Muhasebesinde Güncel Yaklaşımlar, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Hetherington, S. (2019). What is epistemology?, Polity Press.
- İçerli, M., Y. (2020). Hurda İmha Maliyetlerinin Kalite Maliyetleri Açısından İrdelenmesi, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kennedy, P. (2011). HMS Dreadnought and The Tides of History, Burlington: Ashgate Press 213-237.
- Kılıç, C. (2014). John Locke: Bilginin Kaynağı ve İdeler Sorunu. *Ekev Akademi Dergisi*, 58 (58), 455-468.
- Kuzin, V. P., Litinskii, D. I., McLaughlin, S. (2008). Avianosets" Graf Zeppelin" —Boevoi Trofei Krasnoi Armii. (Aircraft Carrier Graf Zeppelin—Battle Trophy of The Red Army)]. *Warship International*, 45 (2), 161-165.
- Külcü, Ö. (2000). Kuramsal Bilginin Oluşumu ve Toplumsal Bilgiye Dönüşümünde Epistemoloji Bilgi Hizmetleri İlişkisi I. *Türk Kütüphaneciliği*, 14 (4), 386-411.

- Largess, R. P. (2018). Graf Zeppelin: The Only German Aircraft Carrier, *Naval Historical Foundation*.
- Laudon, K. C., Laudon, J. P. (2004). Management Information Systems: Managing The Digital Firm. Pearson Educación, 9. Baskı.
- Naval Encyclopedia, 17 Ağustos 2017 Tarihinde, <https://Naval-Encyclopedia.Com/Ww2/Germany/Kms-Graf-Zeppelin-1939.Php>
- Nickols, F. (2000). The Knowledge in Knowledge Management, New Jersey: The Distance Consulting Company, 1-8.
- Rappaport, A. (1983). Karar Vermede Duyarlılık Analizleri. Esen, A. S. (çev.). *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 165-182.
- Steup, M., ve Neta, R. (2005). Epistemology, Cambridge: Cambridge University Press.
- Yıldız, M. (2017). Aquinoslu Thomas'ta Bilginin İmkânı ve Değeri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (7), 1-19.
- Yükçü, S. (1999). Kalite Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi, İzmir: Anadolu Matbaacılık.